

Dyrevelferdsmelding – innspillsrunde 3

Innspill fra TINE til arbeidet med stortingsmelding om dyrevelferd

14. september 2023

Hovedpunkt

Vi i TINE arbeider med stadig forbedring av dyrevelferden:

- Vi må prioritere de største utfordringene først
 - For mjølkeproduksjon er dette overgangen til løsdrift
- Tiltak må gjennomføres gradvis og i takt med næringas økonomiske bæreevne
- Positive virkemidler har best effekt
 - For mjølk er det særlig behov for investeringsstøtte
- Produksjonsøkonomien må bedres
- Bondevelferd er viktig for dyrevelferd

Utdypende vurderinger og konkrete forslag

Storfe

Sammenhengen mellom menneskevelferd og dyrevelferd

Beskrivelse: I første innspillsrunde pekte vi på at menneskevelferd og dyrevelferd henger sammen og at stortingsmeldingen derfor burde belyse temaet sosial bærekraft. Sammenhengen mellom dyrevelferd og bondens velferd har vært studert i økende grad både nasjonalt og internasjonalt de siste 10 årene (Hansen et al. 2019 og Hansen, 2023, u. arbeid). Forskerne har vist at bondens jobbtilfredshet og stressnivå har direkte sammenheng med dyrevelferden målt ved TINE sin dyrevelferdsindikator. Dyrevelferdsindikatoren øker med økende jobbtilfredshet og minker med økende nivå av opplevd stress. Jobbtilfredshet ble målt som tilfredshet med arbeidsdagen, grad av framtidsoptimisme, om inntekta er tilstrekkelig til å leve godt av, og å føle seg verdsatt som bonde. Opplevd stress ble målt ved hvor ofte bonden har følt seg stresset, sliten eller ensom, eller vært bekymret for gjeldsnivået. Hvor godt bonden håndterer stress avhenger av hvilke personlige og sosiale mestringsressurser bonden disponerer. Personlige ressurser kan være hvorvidt bonden opplever å ha kontroll over situasjonen, samt troen på egen evne til å håndtere den. Sosiale ressurser kan for eksempel være personlig nettverk og kolleganettverk. Det er viktig at bonden mestrer sin egen arbeidshverdag. Bønder som over tid, ikke mestrer arbeidshverdagen trenger et sikkerhetsnett og et miljø som kan fange opp at noe er galt.

Forslag til tiltak: Alle tiltak som styrker lønnsomheten i husdyrnæringene må ansees som positive bidrag til dyrevelferden fordi det gir større handlingsrom med tanke på bygninger, materiell og personell. Økt lønnsomhet kan komme gjennom økte salgsinntekter eller tilskuddsordninger. Videre vil tiltak som gir bonden et levende fagmiljø, slik som midler til å etablere eller videreutvikle faglige og sosiale møteplasser, kunne ha en forebyggende effekt f.eks. ved at en lærer og lar seg motivere av andre. I tillegg er det svært viktig at dårlig dyrehold og begynnende dyretragedier blir fanget opp på et tidlig tidspunkt. Eksisterende rapporteringskrav gir informasjon som gjør det mulig for myndigheter og varemottaker til å følge med på og iverksette tiltak ved f.eks. forhøyet dødelighet. Det er vesentlig at en slik overvåking foregår på bondens premisser, på en slik måte at den ivaretar personvern hensyn og anerkjenner at uforutsette hendelser som til dømes utbrudd av smittsom sykdom kan forekomme og gi økt dødelighet.

Videre er det viktig at Mattilsynet har tilstrekkelige ressurser til løse krevende og komplekse dyrevelferdssaker.

Betydning for dyrevelferd: Stor

Mulige målkonflikter: Overvåkning av bonden

Virkemidler i landbrukspolitikken

Skal en oppnå resultater er det viktig at nok midler settes av til dyrevelferdstiltak. Kostnader til tiltak som er et samfunns gode, men som ikke gir utbytte i form av økt betaling til produsent krever at det finnes midler å søke på slik at produsenten i større grad enn nå kan søke om midler til ombygging av fjøs. Pr tid gir ikke drifta til mange produsenter overskudd til å investere i nye løsninger for å bedre dyrevelferden. Dette gjelder også de som allerede har lagt om til løsdrift. Støtteordninger må også kunne brukes til miljøberikelsestiltak og forbedring av uteareal for lufting/mosjon, inkludert drenering.

Det er også viktig at det bevilges mer midler til forskning på hva som faktisk gir bedre dyrevelferd, inkludert praktiske løsninger ute i det enkelte fjøs.

Dyrevelferdsmerking

Norsk regelverk er innrettet slik at det skal sikre god dyrevelferd. Innføring av en eventuell merkeordning for dyrevelferd for mjølk og meieriprodukter må være både praktisk og økonomisk gjennomførbart. Mjølk fra flere ulike produsenter blandes på tankbilen som kjører innom flere gårder på sin rute. Vel framme på meieri blandes mjølk fra en inntransport med mjølk fra andre inntransporter. Videre i varestrømmen blandes igjen eksempelvis myse fra flere osteproduksjoner i samme silo for tørking. Dette tilsier at det er ikke mulig å spore den enkelte ost eller rømmebeger tilbake til den enkelte gård og et gårdsspesifikt dyrevelferdsmerke. En ordning på produsentnivå vil kreve parallellkjøring for å hente mjølk, noe som verken er bærekraftig transportmessig eller økonomisk mulig og i konflikt med vårt politiske mål om å ha landbruk over hele landet.

Dette tilsier at vi ikke kan ha en dyrevelferdsmerking basert på enkeltgårds prinsipp, men en ordning der produktene kan merkes med et dyrevelferdsmerke når en høy nok andel av mjølka er hentet hos produsenter som oppfyller merkekravene.

For gårdsmeierier er trolig de fleste ulike typer merkeordninger uproblematisk, men de utgjør en så liten mengde at en merkeordning ikke vil fungere for mjølk på basis av dette. Det er kun en liten andel av den norske mjølka som ikke leveres til meieri, men isteden foredles lokalt. I 2022 utgjorde dette 2,8 promille av all produsert kumjølk.

TINE vil oppfordre til at man også ser til EU i vurderingen om det skal innføres en form for merking. EU sitt nye regelverk for dyrevelferd er forventet i 2023, og merking av dyrevelferd vil trolig være en del av forslaget. En merkeordning på produkter, vil sannsynligvis være EØS-relevant. Etter det TINE har forstått, vurderer Kommisjonen 3 ulike alternativ for dyrevelferdsmerking:

Alt.1: Regulere dyrevelferdskrav ved å innføre felles minstekrav for alle

Alt. 2: Opprette et EU-dyrevelferdsmerke begrenset til bur-/ikke-bursystemer

Alt. 3: Innføring av et EU-dyrevelferdsmerke med sentrale velferdsriterier som kan være frivillige eller obligatoriske.

Alternativ 1 vil være i tråd med det TINE har anbefalt over, og virker å være den mest hensiktsmessige løsningen for mjølk og meieri.

Alternativ 2 vil kunne bety en løsning for vår sektor der mjølk fra løsdriftsfjøs må gå i egen varestrøm adskilt fra båsfjøs. Innføring av et A og B lag i en overgangsperiode mot 2034, vil ikke være hensiktsmessig. Det vil i tillegg gi store kostnader som vil måtte belastes forbruker, og betydelig mindre bærekraft med separat innhenting, produksjon og varestrøm. TINE ser ikke alternativ 2 som praktisk gjennomførbart forslag dersom en må kjøre 2 biler parallelt i hele Norge for å hente mjølk fra løsdriftsbesetninger separat. Separate produksjonslinjer vil også gi unødvendig økt matsvinn. Ender EU på dette alternativet, må Norge be om utsettelse av implementering til 2034.

Alternativ 3 representerer heller ikke et godt alternativ for Norge, dersom det ikke utformes på samme måte som alternativ 1. Frivillig merking vil i praksis måtte gjelde all mjølk med vårt system for innhenting. Norsk Mjølkeråvare henter mjølk til alle de store norske produsentene av meieriprodukter, og en merkeordning må dermed gjelde alle.

TINE er opptatt av dyras helse og velferd, samt bærekraft. Det er derfor viktig å sikre at en eventuell innføring av dyrevelferdsmerking ikke gir noen utilsiktede negative sideeffekter der enkelte sider/aspekter ved dyrehelse forverres eller gir negative miljømessige komponenter.

Miljøberikelse til alle arter

Beskrivelse: Vi har tidligere pekt på miljøberikelse som et mulig dyrevelferdsfremmende tiltak for storfe og geit. Erfaringene etter Dyrevelferdsprogram for Storfe sitt første virkeår viser at mange storfebesetninger allerede har tatt i bruk minst én form for miljøberikelse.

Miljøberikelser vurderes i hovedsak som et godt velferdsfremmende tiltak, men det er behov for økt kunnskap om hva de ulike artene og dyregruppene kan ha behov for og glede av, og hva som er praktisk gjennomførbart å tilby i de ulike dyregruppene. Kløbørster for kyr er etter alt å dømme den mest brukte formen for miljøberikelse. Disse finnes i ulike varianter, alt fra enkle statiske innretninger til motoriserte børster.

Til kalv og ungdyr finnes det gode eksempler på enkle løsninger som aktiviserer dyrene, f.eks. fendere e.l. hengende langs kanten av bingen.

Selv om miljøberikelse i all hovedsak vil være et positivt tiltak kan det forekomme at feil bruk eller feil type miljøberikelse kan føre til uønsket adferd og skader, blant annet ved «kamp» om ressurser og aggressiv adferd. Kamp om ressursene kan unngås ved å tilby minst to alternativer i samme avdeling/binge. Narresmokker til kalv er et eksempel på et tiltak der det er tvil om effekten på dyrevelferden og mistanke om at det kan virke mot sin hensikt ved å øke stressnivået.

Kostnadene ved miljøberikelse som dyrevelferdstiltak er knyttet til investeringer i utstyr og ekstra tidsbruk. Kostnaden ved å installere en enkel roterende kløbørste ble anslått til 26 800,- i mars 2023. I tillegg kommer kostnader til vedlikehold, reparasjoner og strøm. Høy prisvekst gjør det vanskelig å vurdere hvilke kostnadsnivå som vil være når dette og andre dyrevelferdstiltak inkluderes i regelverket.

Forslag til tiltak: Noen former for miljøberikelse kan det være fornuftig å innarbeide i regelverk, kombinert med støtteordninger til gjennomføring. Hvilke typer miljøberikelse som kreves/anbefales

bør ta hensyn til mulige negative sider, og det må være mulig å tilpasse til den enkelte besetning. Det må gjennomføres en beregning av kostnadene forbundet med et krav om miljøberikende tiltak.

Betydning for dyrevelferd: Sammenligna med f.eks overgang til løsdriftsfjøs vil miljøberikelse trolig ha moderat innvirkning på dyrevelferden. Samtidig er det grunn til å tro at forskjellene er store mellom besetninger: I noen besetninger vil miljøberikelse ha stor betydning for dyrene, mens betydningen i andre besetninger vil være liten. Dette avhenger blant annet av fjøsutforming og hvordan dyrene stelles og følges opp i det daglige.

Overgang til løsdrift

Beskrivelse: Vår oppfatning er at overgangen til løsdrift fortsatt er det viktigste dyrevelferdstiltaket for storfe.

Omtrent halvparten av de 6300 kumjølkeprodusentene som leverer til TINE har oppgitt i Kukontrollen at kyrne er oppstalla i båsfjøs, og om lag 25 % av TINEs mjølkevolum kommer fra disse besetningene.

Det er flere initiativer som undersøker mulighetsrommet for nybygg eller ombygging. TINE samarbeider med mange ulike aktører innen både forskning og rådgiving for å utvikle fjøs med fokus på dyrevelferd og økonomi.

Økonomisk og praktisk gjennomførbarhet: Det vil kreve store investeringer å få alle storfe over i løsdriftsfjøs. NIBIO anslo i 2021 et investeringsbehov på 18-23 mrd kr. Det har vist seg å være vanskelig å finne løsninger som gjør det økonomisk forsvarlig å investere i løsdriftsfjøs for små besetninger. Jordbruksavtalen 2023-2024 inneholder elementer som kan bidra positivt i denne sammenhengen, men det er enda tidlig å vurdere hvor stor effekten blir.

Overgangen til løsdrift vil sannsynligvis også føre med seg andre dyrevelferdsfremmende tiltak, som større plass og miljøberikelse.

Overgangen til løsdrift har ofte skjedd ved at besetninger har vokst i størrelse. I enkelte tilfeller har det vært vanskelig å finne store nok beiteområder/uteareal nær fjøset.

Forslag til tiltak: Ytterligere styrke investeringsvirkemidlene slik at flest mulig produsenter kan oppfylle krav om løsdrift i god tid før 2034. Andre krav som vurderes innført bør sees i sammenheng med dette tiltaket, slik at investeringer om nødvendig kan gjøres over en lengre tidsperiode.

Betydning for dyrevelferden: Svært stor

Mulige målkonflikter: Dersom drifta legges ned på gårder som i dag produserer mjølk i båsfjøs, vil det kunne gå ut over landets totale matproduksjon og selvforsyningssevne. En må også sikre seg at produsenter som investerer i nytt driftsapparat har mulighet til å oppnå en inntekt som er i samsvar med arbeidsinnsats, jamfør avsnitt om menneskevelferd og dyrevelferd.

Mykt liggeunderlag

Beskrivelse: Med utgangspunkt i normal adferd hos storfe omtalte vi i forrige innspill mykt liggeunderlag for alle som et mulig tiltak. Et slikt tiltak vil kunne gi økt liggetid, og mindre sår og belastningsskader. Nye fjøs bygges i stor grad med liggeområde og mykt liggeunderlag til alle dyr.

Forslag til tiltak: Det kan vurderes om framtidig regelverk kan kreve tilgang på liggeplass med mykt underlag for alle dyr.

Økonomisk og praktisk gjennomførbarhet: Investeringsbehovet vil være størst i besetninger som i dag bruker fullspaltebinger til ungdyr og okser. Det finnes i dag løsninger for å legge gummi på de fleste typer spaltegulv. Dersom dette anerkjennes som en måte å oppfylle et krav om mykt liggeunderlag, vil det være mulig å gjennomføre i de fleste besetninger. En må være oppmerksom på at disse løsningene kan gjøre det mer utfordrende å holde dyrene reine. Dette vil også innebære at en må ta stilling til hva som er mykt nok.

Dette vil være et tiltak som krever store investeringer for mange produsenter, og som bør gjennomføres ifm. nybygging og større ombygginger – ikke til en gitt frist slik som løsdriftskravet. Dersom et krav skal innføres, må det gjennomføres en grundig analyse av de økonomiske konsekvensene. Denne må ta utgangspunkt i hvilke løsninger som er aktuelle for å oppfylle et krav og ta hensyn til variasjon mellom besetninger.

Betydning for dyrevelferden: Svært stor

Økt areal

Beskrivelse: Dyretetthet har betydning for dyrevelferden på flere måter. For trange binger i forhold til dyretall kan skape trengsel og kamp om ressursene. Smittsomme sykdommer sprer seg generelt lettere og raskere når dyretettheten er høy. Men miljøet i husdyrrømmet ellers, som luftkvalitet, har også stor betydning.

Endringer i arealkrav må vurderes helhetlig. Arealer til f.eks. liggeplass, kalvingsbinge/omsorgsbinge og luftegård må telle med.

Et krav om økt areal er først og fremst relevant ifm. oppstalling av okser, kastrater og kviger i fullspaltebinger. Det er sannsynligvis i disse gruppene et krav om økt areal vil ha størst dyrevelferdsmessig betydning.

Forslag til tiltak: Arealkrav kan vurderes i framtidig regelverk.

Praktisk og økonomisk gjennomførbarhet: Krav om større areal per dyr vil bety redusert produksjon eller store investeringer for mange produsenter, og det bør derfor gjennomføres ifm. nybygging og større ombygginger – ikke til en gitt frist slik som løsdriftskravet. Hvordan en kan kompensere for dette må belyses.

Hvordan en endring i arealkrav vil slå ut for den enkelte besetning er avhengig av eksisterende fjøs- og bingeutforming og besetningssammensetning. Det vil være stor variasjon mellom besetningene.

Betydning for dyrevelferd: Stor

Mosjon/beite

Beskrivelse: Bruk av beite er ofte del av diskusjonen om dyrevelferd hos storfe fordi de i utgangspunktet er beitedyr. Dagens regelverk fastslår at «storfe skal sikres mulighet for fri bevegelse og mosjon på beite i minimum 8 uker i løpet av sommerhalvåret.», men gir unntak for ukastrede hanndyr eldre enn seks måneder. For kyr i båsfjøs vil dette kravet utvides til 16 uker fra 2024.

Bruk av beite er også god ressursutnyttelse. Norge har store inn- og utmarksarealer som ikke egner seg for grashøsting, men som utgjør godt fôr for drøvtyggere på beite. Storfe på beite er med på å opprettholde det norske kulturlandskapet. I enkelte områder er likevel bruken av utmarksbeite satt under press på grunn av mange fritidsboliger i samme område.

Enkelte har tatt til orde for å utvide beitekravet til også å omfatte ukastrerte hanndyr over seks måneder. Det vil gi store utfordringer med HMS for røkter og det er svært vanskelig å se for seg en løsning som ivaretar sikkerheten for folk som bor og ferdes i nærliggende områder.

Forslag til løsning: Fraråder utvidelse av beitekrav til å gjelde ukastrerte hanndyr eldre enn seks måneder.

Betydning for dyrevelferd: Moderat til stor

Utegang for hanndyr

Beskrivelse: Det er per i dag ikke krav om utegang for hanndyr eldre enn 6 mnd. Det er vanlig at hanndyr oppstalles inne hele oppdrettsperioden. I diskusjonene omkring dyrevelferdsmeldinga har det vært tatt til orde for at også hanndyr skal tilgang på beite/utegang. Det er rimelig å anta at det beste for dyrevelferden ville være at også okser hadde tilgang til beite/utegang, men det er vanskelig å se for seg at et slikt krav kan gjennomføres uten at det får store økonomiske konsekvenser.

Praktisk og økonomisk gjennomførbarhet: Krav om utegang for okser vil være vanskelig å etterkomme der plassering og bygninger ikke er tilpassa utegang, f.eks lite tilgang på egnet areal.

Å bygge egne uteområder med fast underlag vil trolig kreve uforholdsmessig store investeringer, og en slik løsning vil trolig ha liten innvirkning på dyrevelferden (gitt at forholdene er gode innendørs).

HMS-aspektet er også viktig i denne diskusjonen. Håndtering av store dyr medfører risiko for personskade.

Forslag til tiltak: Fokuserer på oppstallingsforholdene inne

Betydning for dyrevelferd: Moderat

Mulige målkonflikter: Utegang/beitekrav for alle hanndyr vil trolig føre til redusert antall dyr og dermed redusert produksjon. Det kan også oppstå farlige situasjoner når folk ferdes gjennom/ved beiteområder.

Daglig fri bevegelse for storfe på bås

Beskrivelse: Enkelte har tatt til orde for krav om daglig fri bevegelse for storfe på bås. Vi anerkjenner bevegelsesfrihet som et viktig aspekt av dyrevelferden, men ser flere praktiske utfordringer ved å sette krav om daglig fri bevegelse. Det økologiske regelverket har i dag krav om regelmessig mosjonering for storfe på bås utenom beitesesong.

Praktisk og økonomisk gjennomførbarhet: Vi vurderer at mange besetninger i praksis vil ha vanskeligheter med å gjennomføre daglig luftig på grunn av ugunstige forhold gjennom vinterhalvåret. Et rigid krav om daglig fri bevegelse for storfe på bås vil kunne virke mot sin hensikt og skape utfordringer for dyrevelferden.

Et slikt krav vil også medføre ekstra tidsbruk ved fjøsstell og mjølking, tilrettelegging av luftegård/uteområde. Det vil variere mellom besetninger hvor stor investering som skal til for å oppfylle et krav om daglig fri bevegelse.

Forslag til tiltak: Fokuserer på gode løsninger for å oppfylle allerede eksisterende beitekrav i sommerhalvåret.

Betydning for dyrevelferd: Avhenger av forholdene på den enkelte gård, men det er sannsynlig at ulempene i mange tilfeller overstiger fordelene. Vi vurderer derfor at dette vil ha svært liten effekt på dyrevelferden.

Mulige målkonflikter: Innføring av ytterligere krav for båsfjøs kan akselerere nedleggelsestakten for disse brukene. Selv om det i en del tilfeller vil finnes naboer med løsdriftsfjøs som er interessert i å øke produksjonen er det en risiko for at et slikt tiltak vil gå ut over totalproduksjonen og at dyrka mark går ut av drift. Av den grunn bør en ta matsikkerhet og beredskap inn i vurderinga av denne type spørsmål.

Ku-kalv-samvær

Beskrivelse: Forbrukere er i dag svært opptatt av dyrevelferd, deriblant ku-kalv-samvær. Det finnes flere eksempler på tilfeller hvor kalven slippes sammen med mor både i bås- og løsdriftsfjøs. En nylig spørreundersøkelse, utført i regi av Ruralis, viser at over 200 norske mjølkeprodusenter allerede har eksperimentert med egne løsninger for å ha ku og kalv sammen. Videre viser undersøkelsen at det er ca. 3 % av produsentene som har ku-kalv samvær i dag og inntil 15 % som ønsker å prøve ut dette.

Det er påvist flere fordeler med å la ku og kalv gå sammen, men også utfordringer knyttet til bygninger, stell av dyrene og atferd og helse hos ku og kalv. Stressnivået ved adskillelse kan øke betraktelig der ku og kalv får tid til å knytte bånd sammenlignet med dagens praksis der kalven tas vekk fra kua i løpet av det første døgnet. Det kan også oppstå tilfeller der kalven ikke klarer å die, at ku eller kalv ikke har interesse for hverandre, eller tilfeller med aggressive dyr som kan være en trussel for både kalv og røkter.

I dag finnes det mange forskningsprosjekter på ku-kalv-samvær og flere av prosjektene pågår enda. Av den grunn er det for tidlig å sette krav om ku-kalv-samvær for alle mjølkeprodusenter. Samtidig vet vi nok om temaet til å oppmuntre produsenter som ønsker å starte med samvær. Det skal også nevnes at flere som har testet samvær mellom ku og kalv går over til en mellomting, der de lar kyr som er gode mordyr få gå i gruppe sammen med flere kalver. Dette som en alternativ samværløsning.

Forslag til løsning: Gi økonomisk støtte til forskningsprosjekter på temaet. Motivere produsenter som ønsker å drive med ku-kalv-samvær, ved eksempelvis økonomisk støtte. Et påbud om å praktisere samvær vil kunne bli oppfatta som et urealistisk og provoserende krav for mange.

Betydning for dyrevelferd: Kan ha både positiv og negativ effekt.

Oppstalling av kalv i enkeltboks

Beskrivelse: Det er i dag tillatt å oppstalle kalv i enkeltboks fram til 8 ukers alder. For å dekke de sosiale behovene er dagens anbefaling at kalver står i enkeltboks så kort tid som mulig. En spørreundersøkelse fra 2016 viste at 2-3 uker var vanlig oppstallingstid i enkeltboks hos norske storfeprodusenter (Johnsen m.fl. 2016).

Forslag til tiltak: Redusere den maksimalt tillatte tida for oppstalling i enkeltboks til f.eks 2 uker.

Betydning for dyrevelferd: Tidlig sosial oppstalling vurderes å ha svært stor positiv effekt på dyrevelferden.

Praktisk og økonomisk gjennomførbarhet: Det vil være noe variasjon mellom besetninger mtp. praktisk gjennomførbarhet. Det må være tillatt å oppstalle syke kalver i enkeltboks. Det må også hensyntas at enkelte besetninger har få kalvinger og et driftsopplegg som gjør at det ikke er andre kalver på samme tid.

Kutrener

Beskrivelse: Kutrener er et hjelpemiddel for godt reinhold på kyr i båsfjøs, særlig for kyr oppstalla på langbås (båslengde >2,00 m). Spenningsgiver til kutrener og justering av den er nøye beskrevet i §12 i Forskrift om hold av storfe. Det er mange båsfjøs i Norge, men mange av disse fjøsene blir utfasa fram mot 2034. Vi mener at riktig bruk av kutrener etter forskriften ikke er til vesentlig ulempe for kyrne i båsfjøs med tanke på fordelene med bedre reinhold og god hygiene. En skal heller ikke undervurdere arbeidsbesparelsen for røkter ved bruk av kutrener.

Praktisk og økonomisk gjennomførbarhet: Kutrener er installert i mange båsfjøs og brukes aktivt pr i dag for å lette reinhold hos kyr og dermed hygienisk kvalitet på mjølka.

Forslag til tiltak: Kutrener kan fortsatt brukes for kyr i båsfjøs der dette er installert fram til løsdriftskravet trår i kraft.

Betydning for dyrevelferd: Unngår møkkete kyr og merarbeid med reinhold for produsent med kyr i båsfjøs. Men kutrener som ikke er riktig montert kan stresser kua unødvendig og derfor er det viktig at den er montert riktig.

Geit

Etablere helsetjeneste for geit

Beskrivelse: Det gjøres mye godt arbeid i norske geiteflokker, men det mangler en koordinerende enhet slik helsetjenestene er for storfe, svin, fjørfe og sau. De eksisterende helsetjenestene koordinerer blant annet sjukdomsforebyggende tiltak på tvers av aktørene i næringa og har ansvar for drift av dyrevelferdsprogrammene for storfe og svin og etter hvert sau. Kunnskap og holdninger er viktig for dyrevelferden, og helsetjenestene har en sentral rolle i dette arbeidet. Det er avgjørende for gjennomføring av framtidige dyrevelferdsfremmende tiltak hos norske geiter at det etableres en helsetjeneste for geit på linje med de andre artene.

Forslag til løsning: For å oppnå synergier med eksisterende helsetjenester foreslås en framtidig helsetjeneste lagt til Animalia. Finansieringsmodellen bør innrettes slikt at alle geitehold bidrar, og ikke bare mjølkegeitehold.

Betydning for dyrevelferd: Sannsynligvis stor fordi det vil gjøre det mulig å gjennomføre andre viktige tiltak.

Hindre spredning av sjukdommer

Beskrivelse: God helse er viktig for velferd. I prosjektet Friskere Geiter ble den norske mjølkegeitpopulasjonen sanert for sjukdommene CAE, byllesjuka og paratuberkulose. Dette har hatt og har stor betydning for dyrevelferden. Arbeidet som ble lagt ned må følges opp med systematisk overvåking for å beholde den gode situasjonen. Trusselen mot sanerte geiteflokker er først og fremst (ufrivillig) kontakt med ikke-sanerte geiteflokker. Med bakgrunn i dagens fordeling mellom ammegeit og mjølkegeit bør overvåking av ammegeitene styrkes. Det er avgjørende at geiteiere har kunnskap om smittsomme sykdommer hos geit (og sau), samme hvor stort eller lite geitehold det er snakk om. Sauens skabbmidd er et nylig eksempel. Dette er oppgaver det ville være naturlig å legge til en helsetjeneste for geit.

Forslag til løsning: Kan koordineres av helsetjeneste for geit

Betydning for dyrevelferd: Stor.

Gode hus for geit

Beskrivelse: Gode husdyrrom er viktig for dyrevelferden i innefôringsperioden. Det må blant annet være god luftkvalitet, nok plass, god tilgang til fôr og vann. Gjeldende regelverk mangler arealkrav, og det er kjent at det er stor variasjon i dyretetthet mellom besetninger. Høg dyretetthet er negativt for dyrevelferden fordi det går ut over muligheten til å utøve naturlig atferd, det gjør at smittsomme sykdommer spres raskere og det kan gjøre det vanskeligere for lavt rangerte dyr f.eks. å slippe til ved fôrbrettet. Mange besetninger har allerede en eller annen form for miljøberikelse. Dette kan være f.eks. noe å klatre på, kløbbørster, kvist e.l. å gnage på osv. Miljøberikelse er en relativt enkel måte å gi dyrene mulighet til å aktivisere seg selv og utøve naturlig atferd.

Forslag til løsning: Det kan innføres bestemmelser i framtidige holdforskrifter om arealkrav og/eller krav til miljøberikelse. Eventuelle krav må ta hensyn til f.eks. størrelsesforskjeller mellom raser og dyrenes alder. For å stimulere til at geitefjøs bygges med plass til oppfôring av alle dyr kan en f.eks. stille krav om dette ved utbetaling av støtte.

Dette vil være utfordrende for produsenter som må redusere antall dyr eller øke arealet for å innfri evt. nye krav.

Betydning for dyrevelferd: Med en relativt lang innefôrings sesong har det stor betydning å ha gode husdyrrom.

Arealkrav til geit

Beskrivelse: Gjeldende regelverk mangler arealkrav, og det er kjent at det er stor variasjon i dyretetthet mellom besetninger. Høg dyretetthet er negativt for dyrevelferden fordi det går ut over muligheten til å utøve naturlig atferd, det gjør at smittsomme sykdommer spres raskere og det kan gjøre det vanskeligere for lavt rangerte dyr f.eks. å slippe til ved fôrbrettet som kan føre til antagonistisk adferd mellom geitene.

Forslag til tiltak: Arealkrav innskriveres i Forskrift om velferd for småfe, kapittel III §11. Minimumskrav 1.2 m² pr dyr (voksne), anbefaling > 1.5 m² pr dyr. Eventuelt annet tilgjengelig areal utover grunnflateareal (gulv) som f.eks. liggehyller, platåer etc. medberegnes. Dispensasjon fra arealkrav bør kunne gis dersom geitene har tilgang til uteareal også i innefôringsperioden.

Praktiske og økonomisk gjennomførbarhet: Økt arealkrav vil føre til at enkelte fjøs må utvides for å fortsette med samme dyretall, eller redusere dyretallet. Begge disse alternativene har potensielt stor

økonomisk innvirkning for foretakene det gjelder. Det må derfor gjøres grundige vurderinger av de økonomiske sidene dersom et slik tiltak innføres.

Betydning for dyrevelferd: stor

Velferdsbinger til geit

Beskrivelse: Ved sykdom eller ved kjeing vil geitene ha behov for å kunne trekke seg unna resten av flokken. Underlaget bør være lunt, trekkfritt og sklissikkert.

Forslag til tiltak: For å ivareta dyr som trenger særskilte behov ved f.eks. kjeing og sykdom, bør det tilrettelegges for avgrensing av enkeltindivider eller en mindre gruppe dyr fra resten av flokken.

Praktiske og økonomisk gjennomførbarhet: Dette kan f.eks. gjøres med fleksible bingeskiller etc. Dersom gulvet består av plastrister eller strekkmetall dekkes dette med halm, eventuelt en gummimatte dekket med halm, flis eller tilsvarende.

Betydning for dyrevelferd: stor

Avliving av kje

Beskrivelse: Om lag halvparten av killingene avlives rett etter fødselen, hovedsakelig grunnet manglende lønnsomhet ved oppføring til slakt. Avlivning utføres vanligvis i form av slag mot hodet. Dersom avlivningen utføres korrekt, påvirkes ikke dyrevelferden negativt. Men denne praksisen er et stort etisk dilemma for hele næringa og det er en dårlig utnyttelse av en potensiell matressurs.

Forslag til tiltak: Et forbud mot avliving av kje må utredes i et helkjedeperspektiv. Det må være forutsigbarhet og lønnsomhet i produksjon av kjekjøtt, og produksjonen må foregå i former hvor dyrevelferden er godt ivaretatt. Forhold som eksportmuligheter, slakteteknikk m.v. må tas i betraktning.

Forlenga laktasjon hvor geitene mjølkes utover normal laktasjonslengde uten kjeing, kan være et mulig tiltak for å redusere antall fødte kje samtidig som mjølkeproduksjonen opprettholdes.

Praktiske og økonomiske konsekvenser: Det vil kreve noe ekstra plass og ekstra arbeid å føre opp alle kje. Det må sikres at oppføring av bukkekje ikke blir en kostnad for geitemjølksprodusentene.

Betydning for dyrevelferd: Liten (forutsatt at avlivning gjøres korrekt)

Utnyttelse av beiteressurser

Beskrivelse: I motsetning til mange andre land, baseres norsk geitemelksproduksjon i utstrakt grad på utmarksressurser og i deler av landet som er uegnet for annen intensiv jordbruksproduksjon. Om lag 35% av geitemelkprodusentene benytter seg av seterdrift i sommermånedene, men andelen aktive seterbruk er synkende både for ku og geit. Dette medfører tap av beiteressurser, redusert biologisk mangfold og økt gjengroing av kulturlandskap. Utmarksbeiting er helt klart positivt både for dyrevelferden og omdømmet til næringa.

Forslag til tiltak: Økte tilskudd til dyr på utmarksbeite og til seterdrift.

Praktiske og økonomiske konsekvenser: Celletallet i geitemelka er ofte høyere i beiteperioden, og dette kan føre til reduksjon i melkepris.

Betydning for dyrevelferd: stor